

Virovecz Nándor Balázs:
A reakció felszámolásától a békeharcig

A Szabad Nép, mint propagandasajtó

2009

Magyarország történelmében az 1945. esztendő mérföldkőként van számon tartva.

Az utána következő időszak, majd 1948-tól a kommunista hatalomátvétel¹ lezárta az addigi 1000 éves korszakot. Egy alapjaiban véve teljesen új (és idegen) politikai szisztéma vette kezdetét, egy gyökeresen más szemléletű és kivitelezésű gazdaságpolitika lett ráerőszakolva az ország sajátos természeti adottságaira, és egy totális, egészében kontrollált kultúra szorította ki az addigi polgári „magaskultúrát” (bár a falu népi kultúráját ugyanúgy ellenőrzés alatt tartották, és itt is a nemzeti hagyományok kiirtására törekedtek).

Ahhoz, hogy az „1000 éves rabságából felszabadult magyarországi munkásság és parasztság” helyes ideológiai nevelését és kulturális átnevelését biztosítani tudják, szükséges volt a „napi szellemi táplálék” megfelelő juttatása. Többek között ezt szolgálta a Szabad Nép félóra, amit a gyárak, termelőszövetkezetek, munkásegyletek hosszabb napközi munkaszünetében, ebédidejében folytattak le. A helyes ideológiai szemlélet átadásához elengedhetetlen volt a Szabad Nép megfelelő nyelvhasználata, cikkeinek és témáinak a helyes kommunista szemléletű beállítottsága.

A Szabad Nép kezdettől fogva az osztályharcos szemlélet, a marxista kommunista ideológia és a sztálini Szovjetunió irányvonala mellett elkötelezett sajtóorgánium volt. Ugyanakkor megfigyelhető egy hangvételváltás ami a hatalmi viszonyok átalakulása folytán következik be, voltaképpen leképezvén az aktuálpolitikai helyzetet. A politikai szféra (és ezzel együtt a szisztéma is) 1945 után 3-4 év alatt gyökeresen átalakul, és az 1945-ben még demokratikus összetételű parlamentet a kommunisták sikeres szalámi-taktikája 1948-ra már egy többségében kommunista és a Szovjetunióhoz hű képviselőgárdára cseréli le. Az ezután bekövetkező 1949-es választásokon pedig már csak a Népfront listájára lehet szavazni (vagy alternatívaként nem szavazni), és ezzel úgymond bezárul a kör, véghezviszik Magyarország szovjetizálását politikai értelemben.

Megfigyelhető, hogy a Szabad Nép hangvétele a belpolitikai eseményekhez igazodik, és tulajdonképpen letükrözi a kommunisták mindenkori álláspontját. Ez természetes, hiszen a Párt központi lapja volt, de érdekes egy pillantást vetni a belpolitikai harcok és a leközölt újságcikkek hangneme közötti párhuzamokra is.

Feltételezésem szerint a Szabad Nép hangvétele a szovjet megszállás kezdetétől a Rákosi-rendszer diktatúrájáig egyfajta radikalizálódáson ment keresztül.² A következő oldalakon ennek a radikalizálódásnak, erélyesebb hangvételnek a kialakulási okait,

¹ Bár az 1947-es választásokon a Baloldali Blokk pártjai alulmaradtak, mégis a kommunisták felé hajló kiscgazda miniszterelnök alakíthatott kormányt (Dinnyés Lajos). Az 1948-as év végére sikerült a kommunistáknak felszámolni vagy beolvasztani az ellenséges érzelmű pártokat, s hivatalosan csak az 1949. májusi választások hozták meg az addigra átszervezett Népfront győzelmét, de a gyakorlatban 1948 végére már csak egy látszatkoalíció kormányzott a látszatparlamentben. Ezért ezt az évet jelöltem meg a hatalomátvétel dátumaként.

körülményeit és természetesen a célját kívánom bemutatni, elemezni, az egyes belpolitikai események és az ezek nyomán megjelent cikkek tükrében. Szeretném közölni, hogy vizsgálatom nem teljes körű, igyekeztem a Szabad Nép azon számaait megvizsgálni, amelyekben a legfontosabb belpolitikai eseményeket értékelik ki vagy teszik közzé. Ennek szellemében az alábbi időszakokban megjelent Szabad Népet vizsgáltam: 1945. október-december, 1946. október-december, 1947. január-március és április-június, 1948. április-június, 1949. január-március, 1950. január-március és 1951. április-június.

Az általam elsőként vizsgált ciklus 1945 októberétől decemberig tartó időszak. Azért kezdem ezzel, mert ez év november 4-én országgyűlési képviselő választásokat tartottak. Mint minden párt, a Magyar Kommunista Párt is buzgón készült a választásokra és ennek megfelelően a Szabad Népből is irányadó töltetű cikkek jelentek meg. Még mielőtt erre rátérnék, pár mondatban szeretném jellemezni a Szabad Nép ekkor használatos hangvételét, tartalmi adottságait. Amikor egy propaganda lapra gondolunk, rögtön a lap által képviselt eszmék, ideológiák (és szervezeti képviselőik) eltúlzott, szinte már triumfáló bemutatását tekintjük általánosnak. Meg szeretném jegyezni, hogy a Szabad Nép 1945-ben még nem rendelkezett azokkal az egyértelmű tulajdonságokkal, amelyek egy igazi propaganda lapot jellemeznek. Természetesen világszemlélete a sztálini kommunizmus létjogosultságát hangoztatta és egyedüli követendő példaként ezt volt hajlandó prezentálni, de a klasszikus értelemben vett propaganda szövegek még nem lepték el, és nem tették olyanná, mint majd azt látni fogjuk 1948 után. A lap cikkei tartalmilag, ha nem is igazi sokszínűséget, de egy viszonylag széles spektrumot fognak fel. A címlapon általában belpolitikai tartalmú hírek találhatóak, azt követően betekintést nyerhetünk a külföldi eseményekbe, majd ismét belföldi eseményekkel találkozhatunk, esetleg bővebben kifejtve, egy-egy szélesebb monológgal, és itt-ott kapcsolódó idézetekkel, odaillo versekkel megtűzdelve. Hangvétele nem korlátozódik a kommunista propagandára, nem kívánja meggyőzni nyíltan az embereket a „maguk igazáról”, nem találunk benne rágalmozó, uszító, vádaskodó jelszavakat és kifejezéseket a többi hazai párt felé, ugyanakkor az elvi közösség reprezentálása egyfajta bújtatott szálként a kezdetektől fogva jelen van: gondolok itt a nyugati demokráciákban működő munkáspártok és szervezetek tevékenységeiről elismerően nyilatkozó cikkekre. A választásokra készülve már az azt megelőző tömegdemonstrációkról is hírt ad, ilyen például a szeptember utolsó vasárnapjára kitűzött Hősök téri tömegtüntetés.³ Ennek az „összejövetelnek” a célja, csakúgy, mint az

² Hangvétel alatt a következőket értem: az egyes cikkek szóhasználatát, a kiemelt részeket, az esetleges utalásokat, és a buzdító, néhol uszító jellegű, kifejezetten az olvasó érzelmi világára ható jelszavakat és mondatokat.

³ Szabad Nép 155. (1945) 1.

újságcikké a munkások egységbe forrasztása, egyfajta közösségi tudat kialakítása, az osztályöntudat megteremtése, és propagálása. Ezt szolgálja a megfelelő szóhasználat is: „*dolgozók egységlistája*”.⁴ Ez a tudatos meghatározás aztán a későbbiekben is megmarad, mint az uralom letéteményeseinek egyedüli és kizárólagos biztosítója (nem is beszélve az 1949-es alkotmányban foglaltakra, mely szerint a Magyar Népköztársaság a munkások és dolgozó (!) parasztok állama). Az összkép nem lenne teljes, ha az aktuális szám nem tartalmazná az MKP hivatalos választási programját; a szorgalmas szerkesztők erről is gondoskodtak.⁵ A választás napján Rákosi Mátyás cikke szerepel a címlapon, fejléceken hangzatos jelmondatokkal: „*Ma: munkástöbbség, holnap: több kenyér*” vagy „*Győz a 3-as lista, győz a demokrácia*”.⁶ Az agitációs hangok aktuálisak, hiszen a fővárosban és a vidéki városokban is akadozik a közellátás, általános az élelmiszerhiány. Már ezen a választáson elkezdődik egyes fogalmaknak a kisajátítása, hiszen a kommunista párt igyekszik önmagát a demokrácia letéteményeseként beállítani. Ezek a tulajdonságok tulajdonképpen végigkísérik a Szabad Nép összes számát, a későbbiekben, az évek folyamán aztán majd kibővül pár újabb hangzatos szlogennel, természetesen a bel-és külpolitika alakulásának hatására. Meg kell még említeni a kommunista ideológia egyik legjellemzőbb tulajdonságát, a forradalmi hangulat és a harci kedv ébrentartását. Ezzel szembesülhet a lelkes olvasó miközben a „*Megindult a kíméletlen harc a kartellba tömörült csempészbandák ellen*” c. cikket olvassa.⁷ Ha már kellően el lett sajátítva a harci kedv, akkor megtudhatja az olvasó azt is, hogy ki ellen is kell tulajdonképpen harcolni. Itt érkezünk el a következő sajátossághoz, ez pedig az ellenségkép fogalma. Mivel a forradalom jelentése magában hordozza egy legitim rendszer alulról jövő, erőszakos megdöntését, ezért a forradalmárok sohasem lehetnek nyugodtak, hiszen rájuk veszedelmet jelenthet az előző, megdöntött rezsimben hatalmi pozíciókat elfoglalt emberek, vagy egy esetleges újabb alulról támadó „ellenforradalom”. 1945 után a hazai kommunisták a Szabad Népben egyértelmű utalásokat tettek arra nézve, hogy kiket is tekintenek ők ellenségnek. Azt gondolom a következő címek mindent elárulnak: „*Kiflit esznek a csongrádi polgármester malacai*”,⁸ „*Gömbös igazságügy minisztere a Kereskedelmi Bank élén*”,⁹ „*Szabotáló főispánok, nagygazdák, tisztviselők miatt éheznek a dolgozók*”.¹⁰ Az, hogy kit tekintettek nagygazdának, tisztviselőnek már a saját egyéni világszemlélet része volt.

---

⁴ Uo.

⁵ Uo.: 2.

⁶ Szabad Nép 160. (1945) 1-2.

⁷ Szabad Nép 156. (1945) 1.

⁸ Szabad Nép 177. (1945) 2-3.

⁹ Uo.

¹⁰ Szabad Nép 178. (1945) 3.

Összességében a „régí rend”, a horthysta rezsim képviselői, volt alkalmazottjai és tisztviselői (akár erőszakszervezet, akár állami hivatal) állandó célpontjai voltak a megbélyegző fogalomnak: reakciós. A gyengébbek kedvéért az október 28.-i szám megfelelő eligazítást nyújt, melyben instrukciókat adnak arra nézve, hogy a lelkes kommunista élharcosnak „*Hol kell keresni a hazai reakciót?*”.¹¹ Ha valakinek esetleg még ezek után sem sikerült beazonosítani a dolgozó nép igazi ellenségeit, az a november 18.-i számból vezetéknev szerint megtudhatja, hogy melyik az az 50 család, akik a vagyon és a hatalom igazi birtokosai.¹²

A külföldi hírosszefoglalók szemléletmódjában már jelen van az imperialista nyugat elítélése és a népek kizsákmányolójának beállított USA minden fronton történő bemocskolása („*Patton nem tartja fontosnak a nácik eltávolítását Bajorországból*”),¹³ illetve a Szovjetunió ideális megoldásként való bemutatása („*A Szovjetunió a magyar függetlenség legjobb barátja*”)¹⁴. Ezek a szerzemények a későbbi bipoláris világszemlélet és a hidegháborús láz hazai kibontakozásához jelentékenyen hozzájárultak.

1945-ös hangvételtől tehát megállapíthatjuk, hogy tartalmaz ugyan propagandisztikus elemeket, nyilvánvaló ferdtéseket, konkretizálódik az ellenségkép is, és megteremtődnek azok az irányelvek, amelyek következtében létrejön majd egy igazi agitációs lap, de nincs jelen a pártok ellen uszító, sematikus kategorizáltság. A későbbiekhez képest színesnek mondható a tartalmi felhozatal, jelen vannak az ország újjáépítésével foglalkozó gazdasági kérdéseket tárgyaló cikkek is, természetesen a megfelelő beállítottságban („*A Nemzetgyűlés egyhangúlag elfogadta az MKP határozati javaslatát a bányák államosításáról*”).¹⁵

1946-ra viszont megtörténik egy jelentős változás. A Szabad Nép cikkei között megsokszorozódnak a Kisgazdapárttal foglalkozók. Ennek gyökere az MKP tudatos szalámi-hadjáratában keresendő (a szalámi-hadjárat gyökere pedig a Szovjetunióból érkező utasításokban lelhető fel, amelyek felszólítják a pártot Magyarország tempósabb szovjetizálására). Természetesen nincs kimondva (tudatosan) a kisgazdák ellenség titulusa, de megkezdődik bemocskolásuk. Ennek szellemében fokozzák az osztályharcos érzelmeket, beindul az ellenségképpel történő veszélyeztetettségérzés keltése („*Ki a koalícióból a nép ellenségeivel!*”).¹⁶ Elkezdődik az egyes jelentős és ismert személyek, még nem nyílt, de tudatos összerosása a korszak legnagyobb ellenség kategóriáival. A Nagy Ferenc¹⁷

---

¹¹ Uo.

¹² Szabad Nép 194. (1945) 1.

¹³ Szabad Nép 155. (1945) 3.

¹⁴ Szabad Nép 184. (1945)

¹⁵ Szabad Nép 210. (1945) 1.

¹⁶ Szabad Nép 223. (1946)

¹⁷ 1946. február 4-től miniszterelnök egészen 1947. március 30-i kikényszerített lemondásáig

kisgazdapárti miniszterelnök kecskeméti beszédét hallgató közönség például „*fasisztákkal erősen megüzdelt tömegként*”¹⁸ van bemutatva. Természetesen a kommunisták az ebből kibontakozó kisgazda-kommunista vitát és szópárbajt rendszeresen felhasználták, és a további számokban is közölték a folytatását, persze a megfelelő mértékű torzítással. Rákosi Mátyás válasza mintegy elégtételként jelenik meg a diadalittas szerkesztőség szemében. A cikk címe: „*Az egész magyar demokrácia egy emberként lép fel minden reakciós előretörés ellen*”.¹⁹ Itt már nyíltan azonosítják a kisgazdákat a „régí úri világot” visszaállítani kívánókkal; ennél még tovább megy a főszerkesztő, Révai József „*Drágaság és reakció*”²⁰ c. cikke, amelyben a fasiszta reakcióval azonosítja az FKgP-t. Láthatjuk, hogy a propagandisztikus elemek erőteljesebb megjelenése teljesen megegyezik a belpolitikai csatározások alakulásával, a kommunista oldal pedig igyekszik orgánumán keresztül a számára legelőnyösebb színben feltűnni („*A magyar demokráciát féltjük a kisgazdapárt jobboldalától*”).²¹

1946 kommunista hangvétele jóval erélyesebb és kiforrottabb az előző évinél. A belpolitikai erőviszonyok leképződnek a cikkek hangvételében, a gyanakvás, az ellenség megteremtése, és az MKP hősiesség demokráciát védő nimbusza ekkor kezdődik el, és ez hűen megmutatkozik a radikálisabb hangnemű cikkekben.

1947 első napjaiban egy rendkívül jelentős esemény történt, ami aztán kiváló táptalajként szolgált a későbbi kommunista propaganda számára. Ez volt az úgynevezett „köztársaság ellenes összeesküvés”. A perbe fogott személyek ellen a Horthy-rendszer visszaállításának vádjával indítottak eljárásokat. A vád alapjául a Magyar Testvéri Közösség összeesküvéssé felnagyított iratai szolgáltak. Ez a per volt az alapja a Kisgazdapárt több tagja ellen indított eljárásnak, de emellett még több olyan személy elleni eljárásnak is, akikről esetleg kompromittáló adatokkal rendelkeztek az előző rendszerbeli tevékenységük miatt (pl.: katonatisztek). A per rendkívül alkalmas volt arra, hogy bárkit összeesküvőnek nyilvánítsanak, aki nem volt hajlandó együttműködni a kommunistákkal. A Szabad Népből az összeesküvés nyilvánosságra hozatala folyamán megjelentek olyan érzelmekre ható cikkek, amelyek az előző rezsimre utalnak („*Dermesztő hidegben dolgoznak az üzemek munkásai*”).²² A Kisgazdapárt összemossa az összeesküvéssel már a kezdetektől jelen volt, és napról napra szóltak a hírek az újabb és újabb leleplezett reakciósokról („*Kisgazda képviselők az összeesküvők között*”).²³ Talán a túlfűtött hangulat miatt megjelentek halálítéletet kívánó

¹⁸ Szabad Nép 227. (1946) 1.

¹⁹ Szabad Nép 228. (1946) 1.

²⁰ Szabad Nép 261. (1946) 1.

²¹ Szabad Nép 233. (1946)

²² Szabad Nép 7. (1947) 1.

²³ Szabad Nép 9. (1947) 3.

hangokat, leveleket közlő cikkek.²⁴ Ezután következett az ellenségkép kiszélesítése és újabb bűnbakkeresés kezdeményezése: „Főpapokra, bankárookra, katonatisztekre akarta bízni a Magyar Közösség az ország vezetését”.²⁵ Hogy a kisgazdák politikai lejáratása és ellehetetlenítése teljes legyen, belekeverték Kovács Bélát²⁶ és Nagy Ferencet is („A letartóztatott összeesküvők egyöntetűen vallják: Kovács Béla céltudatosan szolgálta a földalatti összeesküvés céljait és a kisgazdapártot az ellenforradalmi mozgalom szempontja szerint irányította” és „Nagy Ferenc szoros barátságot tartott fenn az összeesküvőkkel, részt vett a titkos megbeszéléseken” c. cikkek).²⁷ Ezek a cikkek nem csak arra voltak jók, hogy megkérdőjelezzék az olvasókban a kisgazdapárt korábbi hitelességét, hanem arra is, hogy a kisgazdákat, ahogy a pártot úgy a hasonló érzelmű embereket is potenciális ellenségként, népelnyomóként tüntessék fel. Ezek az írások egyértelműen manipulatív céllal születtek meg. Céljuk a gyűlölet megteremtése, az ellenségkép ébrentartása és konkretizálása, illetve az osztályharcos szemlélet létjogosultságának legitimálása. „Rájátszottak” erre még azok a mellékelt cikkek, amelyek mint a népharag megnyilvánulásaként, a legsúlyosabb ítéletet követelték a résztvevőkre (*Félmillió újgazda nevében követeli az UFOSZ: Pusztuljanak az összeesküvők és minden rendű-rangú cinkosaik*).²⁸

A Szabad Nép 1947-es újdonságaiként megemlíthetjük a túlteljesítések propagálásának jelentőségét. A címlapon, a jobb felső sarokban (közvetlen a Szabad Nép címfelirat után) általában híres idézeteket volt szokás közölni. Ezeknek az idézeteknek az egyhangúságát elkezdték felváltani a túlteljesítésekről szóló jelentések adatai: „Dorog: 301 vagón! Rákosi Mátyás a következő táviratot kapta: Dorog termelése február 24.-én az előírányzott 270 vagón helyett 301 vagón. Éljen Rákosi elvtárs”...stb.²⁹ Bár ezen nem is lehetett meglepődve az olvasó, hiszen kevesebb mint egy hónappal korábban megjelent cikkben „A magyar és külföldi sajtó képviselői előtt Rákosi Mátyás ismertette a MKP 3 éves tervét”.³⁰ Rákosi egyébként beszédében tudatosan összekötötte a köztársaság ellenes összeesküvést a kommunista 3 éves tervvel, ellentétbe állítva az országot újjáépítő kommunistákat és a régi, szolgasorsot visszaállítani célzó reakciókkal (tulajdonképpen a kisgazdákkal). Politikájuk létjogosultságát alátámasztandó, közölték nyugat-európai munkásmozgalmak, sajtóorgánumok pozitív jellegű megnyilatkozásait: „Angol lapok a

²⁴ „Ítéljék halálra az összeesküvőket! ...” Szabad Nép 15. (1947) 3.

²⁵ Szabad Nép 20. (1947) 1.

²⁶ A Kisgazdapárt akkori főtitkára

²⁷ Szabad Nép 32. (1947) 1. és Szabad Nép 128. (1947)

²⁸ Szabad Nép 34. (1947) 3.

²⁹ Szabad Nép 48. (1947) 1.

³⁰ Szabad Nép 25. (1947) 1.

magyar belpolitika fejleményeiről, Manchester Guardian: A magyar kommunistáknak vannak a legtehetségesebb vezetőik”,³¹ „*Londoni tudósítónk telefonjelentése: Az angol munkásság rokonszenvvel figyeli a magyar demokrácia megerősödését. Munkáspárti képviselők baráti nyilatkozatai*”.³² Ugyanakkor folytatódott az imperialista USA lejáratása, és a hidegháborús lázgörbe alakulásának megfelelő írások közlése: „*Az amerikai képviselőház újra megszavazta a munkásellenes törvényeket*”.³³

1947 mérlegeként levonható a radikalizálódás felgyorsulása és erősebb megvalósulása. Konceptiós perek sorozatait folytatták le, és ezt a Szabad Nép a legnagyobb elégedettséggel közölte hasábjain. Egy sematizálódási folyamat veszi kezdetét, amely majd a totális diktatúra kiépülésekor válik teljessé. Nyomai már itt is észrevehetőek, az ellenség megrajzolásának és leleplezésének majd elfogásának és bírósági elítélésének szerepeltetésével, a sztahanovista szellemű termelés által elért eredmények fokozott bemutatásával. Egyre kevesebb szerepet kap a kultúra és a szórakozás, az esetleges gondolatébresztő írások leközlése.

1948 a magyar történelemben a totális kommunista diktatúra kiépüléséhez szükséges alapok lefektetésének az éve. 1948. június 12. az MKP és az SZDP egyesülésének napja, a valóságban azonban a szociáldemokraták felszámolásának befejezése. Ettől kezdve a Szabad Nép a Magyar Dolgozók Pártjának központi lapja. A hangvétel változását egyik legjobban bemutató szám a június 13.-i, melynek címlapján Rákosi Mátyás arcképe látható, beszédének szerepeltetésével: „*Az egyesüléssel tárulnak ki előttünk a magyar demokrácia fejlődésének igazi lehetőségei*”.³⁴ Tulajdonképpen innentől válik követhetővé Rákosi Mátyás személyi kultuszának kialakulása, talán szimbolikusan mutatja meg ez a címlap az aktuális helyzetet. A kommunista világnézet, mivel a politikai feltételei ennek meg lettek teremtve, mindenre rávetíthetővé válik, és a diktatúrák jellemző magatartása szerint az élet minden területét ellenőrzés alá kívánják vonni. A kommunisták hatalomra kerülésével „legális” úton is véghezvihetővé vált a nem kívánatos elemek likvidálása, internálása. A potenciálisan ellenséges érzületűnek tekinthető elemeket viszont már kiiktatták a hatalomra kerülésükig, innentől kezdve elkezdődött a tudatos ellenségteremtés. Véleményem szerint ezt a szemléletmódot maga Révai József fogalmazta meg a legerőteljebben: „*Nem szabad azt hinnünk, hogy addig, amíg vannak nálunk kizsákmányoló osztályok- és még vannak - hogy vannak olyan néprétegek, amelyekre a reakció támaszkodhatik - és még vannak - amíg van külső imperializmus, amely mozgósíthat és felhasználhat belső erőket, hogy addig mindkét*

³¹ Szabad Nép 66. (1947) 2.

³² Szabad Nép 127. (1947) 3.

³³ Szabad Nép 138. (1947) 2.

³⁴ Szabad Nép 134. (1948) 1.

kezünkbe kalapácsot vehetünk. Csak az egyik kezünkben lehet kalapács, a másikban kardnak kell lennie!”³⁵ 1949-től állandóvá válik az elfogott ellenséggel lefolytatott perek közlése. Folytatódik a gyakorlati tanácsadás az ellenség leleplezését illetően, ide tartozik a „*Ki a kulák?*”³⁶ c. gyakorlati tanácsadás a falusi osztályharcához. A belső ellenség megszűnése esetén sem lehet nyugodt az igazi élharcos munkás, hiszen az imperialista nyugati világ bármikor mozgósíthat. A hidegháborús lázgörbe eléri a csúcst, a Szabad Nép gondoskodik a megfelelő informáltságról, külföldi kitekintést illetően megtudhatjuk „*Hogyan harcol a kínai néphadsereg?*”.³⁷

1949-től kezdve Magyarországon kommunista diktatúra van jelen. A politikai hangvételt teljes mértékben átültették a Szabad Nép rovataiba. Innentől kezdve mind az 1950-es és 1951-es évet a sablonosság, ideológiai egyhangú meghatározottság és erőszakosság, sematizmus és túlzott akciókészség jellemez. Az ellenség immáron köztünk van, és fokozott éberség szükségeltetik, ha az elvtársak ki akarják irtani a reakciót.

A belpolitikai hírek leegyszerűsödnek, az ellenségkép ugyan fenn van tartva, de sokkal inkább előtérbe kerülnek a sztahanovista mozgalom eredményei. A Szabad Nép 1950. évi évnyitó cikke „*Öt magyar sztahanovista újévi üzenetét*” tartalmazza, véleményüket nyilvánítva „*Az elmúlt év tanulságairól*” és „*Az újesztendő feladatairól*”.³⁸ A Szovjetunió mindenekfelett történő dicsőítése általánossá válik, sztahanovista munkásaink örömmel újságolják, hogy a 400%-os túlteljesítés a szovjet munkamódszerek meghonosodásának köszönhető. Az új 5 éves terv január első napjaiban veszi kezdetét, és „*Tömegesen túlszárnyalják dolgozóink a sztálini műszak teljesítményeit az ötéves terv első napjaiban*”.³⁹ Ha valakiben esetleg kérdések merülnek fel, a január 4-i számból megtudhatja „*Hogyan érik el magas teljesítményüket sztahanovista dolgozóink?*”⁴⁰

Megjelenik egy új fogalom, a „békeharc”, amelyet tulajdonképpen senkinek nem sikerül érthetően és kimerítően megmagyarázni, de szolgáljon irányadasként „*Andics Erzsébet: A békéért*” c. írása, illetve „*A béke harcosainak serege- A Szabad Nép postájából*”.⁴¹ Az elvtársak számára némi vigaszt és biztonságérzetet nyújthatott a február 24-i számban bemutatott „*dicső Szovjet Hadsereg*”, ami „*A szabadság és a világbéke megingathatatlan előharcosa*”.⁴²

³⁵ Szabad Nép 138. (1948) 3.

³⁶ Szabad Nép 5. (1949) 1.

³⁷ Szabad Nép 3. (1949) 2.

³⁸ Szabad Nép 1. (1950) 1.

³⁹ Szabad Nép 3. (1950)

⁴⁰ Szabad Nép 7. (1950) 3.

⁴¹ Szabad Nép 81. (1951) 1. 6.

⁴² Szabad Nép 47. (1950) 2.

A Szabad Nép 1950-re egy szintiszta kommunista propaganda lappá vált. A leközölt cikkek tartalmilag már egyhangúságot mutatnak (osztályharc és imperializmus, sztahanovista mozgalom), ugyanakkor árad belőlük a pozitív világszemlélet. A túteljesítések, az egyszerű emberek elégedett és ösztönző megnyilatkozásai az olvasóban egy valóságos Kánaán elérkezését ismerhették fel. Személyes véleményem, hogy az állandóan ébren tartott, túlfűtött harci láz és a megelégedettséget és békét sugárzó túteljesítettségről szóló adatok egyfajta egészségtelen kettősséget okoztak azokban az olvasókban, akik valóságosan elsajátították ezt a világnézetet és azonosultak vele. Hiszen a belső reakciós vagy külső imperialista ellenségtől való félelem és a biztonságot sugárzó bőségről beszámoló számadatok ellentétes kettőssége frusztrációt okozott a hétköznapi olvasóban. Groteszk mivoltát adja ez az egész helyzetnek.

A fentiekben igyekeztem rávilágítani az MKP és a Szabad Nép elvi és gyakorlati kapcsolatára, illetve ennek a gyümölcseire, a háború végét követő első választásoktól a kommunista hatalomátvételen át a totális diktatúra kiépüléséig. Megállapítható, hogy a Szabad Nép egészében azonosult a párt mindenkorai ideológiai követelményeivel és követte a fokozatosan hatalomra kerülő kommunisták agitációs és propagandisztikus megnyilvánulásait. Képlékeny anyagnak bizonyult az ellenségkép megalkotása terén, természetesen itt is a központi vezetői utasítások és igények szerint. Ahogyan a politikai élet 4-5 év alatt teljesen homogenizálódott és a hatalmi átalakulás következtében tisztán kommunista osztályharcos beállítottságúvá vált, így lett a Szabad Nép is mindezen változások következményeképpen egy radikális kommunista propagandalap.